

KADINLAR NASIL ÖZGÜRLEŞECEK?

Güneş Gümüş

İÇİNDEKİLER

1) KADINLARIN EZİLMESİNİN GÜNÜMÜZDEKİ NEDENLERİ - - - - -	5
2) KADINLAR HEP EZİLİYOR MUYDU? - - - - -	12
3) KADININ EZİLMESİNDEN ERKEĞİN ÇIKARI VAR MI? - - - - -	17
4) KADINLAR NASIL KURTULACAK? - - - - -	22
5) KADINLARIN EŞİTLİK VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ BUGÜN NASIL VERİLECEK? - - - - -	24
6) KADIN MÜCADELESİNDE FARKLI PERSPEKTİFLER: FEMİNİZM - - - - -	27

KADINLAR NASIL ÖZGÜRLEŞECEK?

Dünya çapında kadın hareketinin güçlendiği bir süreçten geçiyoruz. Kadın mücadelesinin yeni bir dalgasına tanıklık etmek mutluluk verici. Ancak kadınlar cephesinde yükselen tepkilerin kaynağında kadınların kazanımlarına yönelik küresel çapta saldırıların artmasının ve kadınlar için yaşam koşullarının zorlaşmasının olduğunu da görmek gerekiyor. Yani çelişkili bir dönem yaşıyoruz. Evet, bir yandan kadınlar küresel ölçekte daha çok iş yaşamının bir parçası haline gelerek ekonomik bağımsızlıklarını kazanıyor ve sosyal yaşamın bir parçası oluyor. Daha çok kadın eşitlik ve özgürlük istiyor; kadını ikincilleştiren kültürel önyargıları, toplumsal kabulleri kırmak için sesini yükseltiyor. Ancak diğer yandan da dünyanın birçok yerinde sağcı popülist partiler iktidarı ele geçirerek hedef tahtasına aile için bir tehdit olarak gördükleri kadınların özgürlük taleplerini koyuyor. ABD'den Avrupa'ya kürtaj hakkı hala bir tartışma konusu. Hala kadınlar, şiddetin ve yoksulluğun en büyük mağdurları.

Milyonlarca kadın çalışmadığı için erkeğe ekonomik olarak tabi yaşıyor ve hayatını sadece ev işlerine, çocuk bakımına adanmış bekleniyor. Kadına yönelik cinsiyetçi fikirler etkisini hiç de kaybetmiş değil; geleneksel versiyonlarıyla ya da kılık değiştirmiş biçimde karşımıza çıkıyor.

Türkiye’de kadınlar cinayetlerin, şiddetin sürekli hedefi haline gelirken; kadının bir işte çalışsa da çalışmasa da bütün ev işleri yükü ve çocuk bakımını sırtlaması beklenirken; kadını küçük düşüren cinsiyetçi bakış açısı toplumsal olarak hakimken ve de AKP gibi kadın özgürlüğü-eşitliğine düşman otoriter-muhafazakar bir iktidar başstayken kadınların ezildiğini reddedecek sınırlı sayıda insan çıkar karşınıza. Ancak mesele dünyanın çoğunluğunu oluşturan Türkiye gibi geç kapitalistleşmiş ülkelerle sınırlı değil. Kadınların ezilmişliği görüntüde değişiklikler taşısa da Avrupa’nın gelişmiş toplumlarının da bir gerçeği. Kadının çalışması yetmiyor. Ailenin anne ve çocuklardan oluşan bir yapıya dönüşmesi yetmiyor. Kadının ekonomik, toplumsal ve siyasal güçlenmesi yetmiyor. Peki kadının ezilmesine nasıl son verilecek? Mesele ekonomik gelişmişlikle, modernleşmeyle, sosyal devletle çözülmüyorsa problemin kaynağı daha derin demektir. Gerçekten de öyle; kadının ezilmişliği meselesi kapitalist sisteme dair köklü bir meseledir. Bu köklü meseleyi bu broşürde masaya yatırarak Marksizmin kadının kurtuluşu için çözüm önerisini ele alacağız. Bu çerçevede kadının ezilmesinin nedenlerini, bu ezilmişliği sonlandırmak için yol haritamızı, Ekim Devrimi sonrasında kadınların kazanımlarını ve kadınların ezilmesi konusunda farklı ideolojik perspektiflerle Marksistler arasında düşünsel ayrımların kaynaklarını tartışacağız. İyi okumalar.

1) KADINLARIN EZİLMESİNİN GÜNÜMÜZDEKİ NEDENLERİ

Kadınların ezilmesinden bahsettiğimizde ilk akla gelen kadının ikinci sınıf konumu, kadına yönelik cinsiyetçi fikirler ile kadınlara yönelen taciz, tecavüz ve şiddet meselesi oluyor. Bu meseleler kim olduğunuzdan bağımsız olarak bütün kadınların hayatını etkileyen ya da etkileme potansiyeli taşıyan ortak gündemler. Ancak kadınların ezilmesini sadece bu başlıklarla sınırladığımızda nasıl oluyor da bu çağda kadına nasıl bu şekilde bakılabiliyor ve bu fikirler kadına yönelik kötü muameleye nasıl zemin yaratabiliyor sorularına tatmin edici bir yanıt vermek mümkün değil. Hele de bu fikirler kadınlar arasında da muazzam ölçüde hakimken.

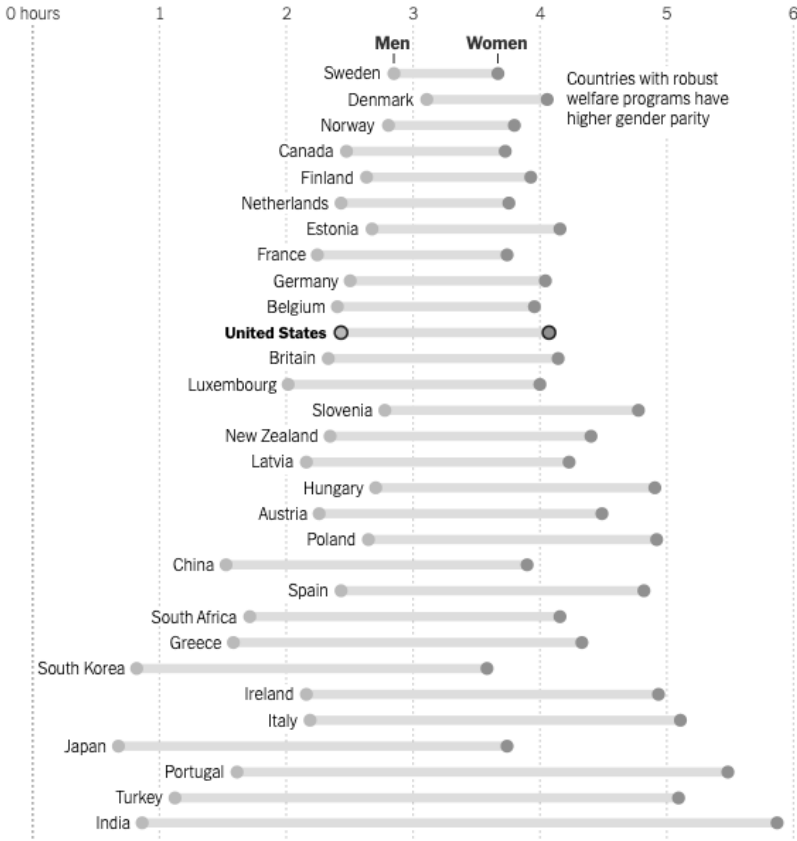
Fikirler kendiliğinden gelişmez. Özellikle de bu ölçüde yaygın olanları. Bu fikirlerin gelişmesi için çaba sarf edenlerin olması gerek. Evet var, dediğinizi duyar gibiyim. Bütün bir muhafazakar dünya görüşü (farklı dinsel kökenlerden beslense de) kadını erkeğe hizmet için dünyaya gelmiş, aileyi aile yapan dişi kuş olarak anlatıyor hala. Ancak cinsiyetçi fikirlerin taşıyıcıları sadece muhafazakarlar değil ki. Sosyal demokrat partilerdeki erkek ve kadınların üstündeki kadın özgürlüğü yanlısı cilasını kazıyın; benzer fikirlerin etkisini yine göreceksiniz. Dolayısıyla sadece bir siyasal perspektifin ötesinde düzenin bütün ideolojik araçlarıyla pompaladığı kadına ve tüm cinsel kimliklere yönelik bir bakıştan bahsediyoruz. Ancak unutmamak gerekir ki insanların beyni kendilerine sunulan her türlü düşünceyi kabul eden boş bir levha değildir. Bu fikirlerin zihinlere yerleşmesi için gündelik yaşamda da desteklenmesi gerekir. Kadını ikinci sınıf insan gören anlayışı pekiştiren bir maddi zemin olmalı. Bu zemin de **kadının aile içindeki ve ailenin de kapitalist toplum içindeki konumudur.**

Kapitalist toplum için aile, bir çok işlevinin yanında **işgücünün yeniden üretiminden** sorumlu bir ekonomik birimdir. İşçiye verilen ücret esasında hem kendisinin yeni iş gününe hazırlanmasının hem de yeni işçi kuşakları yetiştirilmesinin maliyetidir. Kapitalistler emekçilerin ücretlerini, ev işleri ve çocuk bakımını ailenin sırtına yükleyerek düşük tutarlar. Oxfam'ın hesaplamalarına göre ABD'de 2019 yılında kadınların karşılığı ödenmemiş emeğinin (ev işleri ve çocuk bakımı) karşılığı 1,5 trilyon dolardır. Bu rakam bütün dünya kadınları için hesaplandığında 10,9 trilyon \$ gibi dev bir bütçe çıkar. Dünya çapında kadınların bir yıllık karşılığı ödenmemiş emeği, dünyanın en büyük 50 şirketinin 2018 yılı cirosuna eşittir (Wezerek ve Ghodsee, 2020). Bu işlerin aile içinde ücretsiz halledilmeyip piyasada birer hizmete dönüştüğünü ve bedelinin işgücünün yeniden üretim maliyetini karşılamak için ücretlere eklendiğini düşünsenize; kapitalistlerin tatlı karlarına ne çok darbe vururdu.

Ailenin yeniden üretim işlevinin sağlayıcısı büyük oranda kadınlardır. Kadının sırtındaki ev işleri ve çocuk bakımı yükü, onun çalışma yaşamına dahil olmasıyla da ortadan kalkmamaktadır. Elbette ki çalışan kadınların artmasıyla birlikte ev işleri ve çocuk bakımında aileye destek olan teknolojik cihazların ve kurumların sayısı artmıştır. Makineleşme aracılığıyla bulaşık, temizlik, çamaşır, ütü belli ölçüde daha az emek ister hale gelmiş; hazır gıda sektörünün büyümesiyle yemek işi pratikleşmiştir. Çocuk bakımında ise annenin rolünün azalması ilk olarak 19. ve 20. yüzyıldan itibaren zorunlu eğitim aracılığıyla başlamıştır. 20. yüzyılın ilerleyen dönemlerinde de çalışan kadın nüfusunun artmasıyla birlikte imdada kreşler ve çocuk bakıcıları yetişmiştir. Ancak bütün bu hizmetler neoliberal çağda büyük oranda kamusal değildir ve bedelleri kadın ile erkeğin maaşlarından oluşan aile bütçesinin sırtındadır.

Kadının çalışma yaşamına büyük oranda dahil olması, ekonomik özgürlük kazanması onun ev içi emekten ve çocuk bakımından gerçek manada özgürleşmesini beraberinde ne yazık ki getirmemektedir. Batı'nın gelişmiş toplumlarında bile ev işleri ve çocuk bakımı yükü aslen annenin omuzlarındadır: "AB ülkelerinde erkeklerin haftanın ortalama 41 saatini ücretli işe, 3 saatini ev işlerine, 5 saatini çocuk bakımına olmak üzere haftanın 49 saatini ücretli-ücretsiz emek için harcadığını gösterirken, kadınların haftanın ortalama 34 saatini ücretli işe ayırıp, 24 saatini de ev işleri ve çocuk bakımına ayırdıklarını göstermektedir" (Urhan, 2016: 125-126).

Ev içi ücretsiz emekte kadın erkek farkı (Kaynak: OECD).

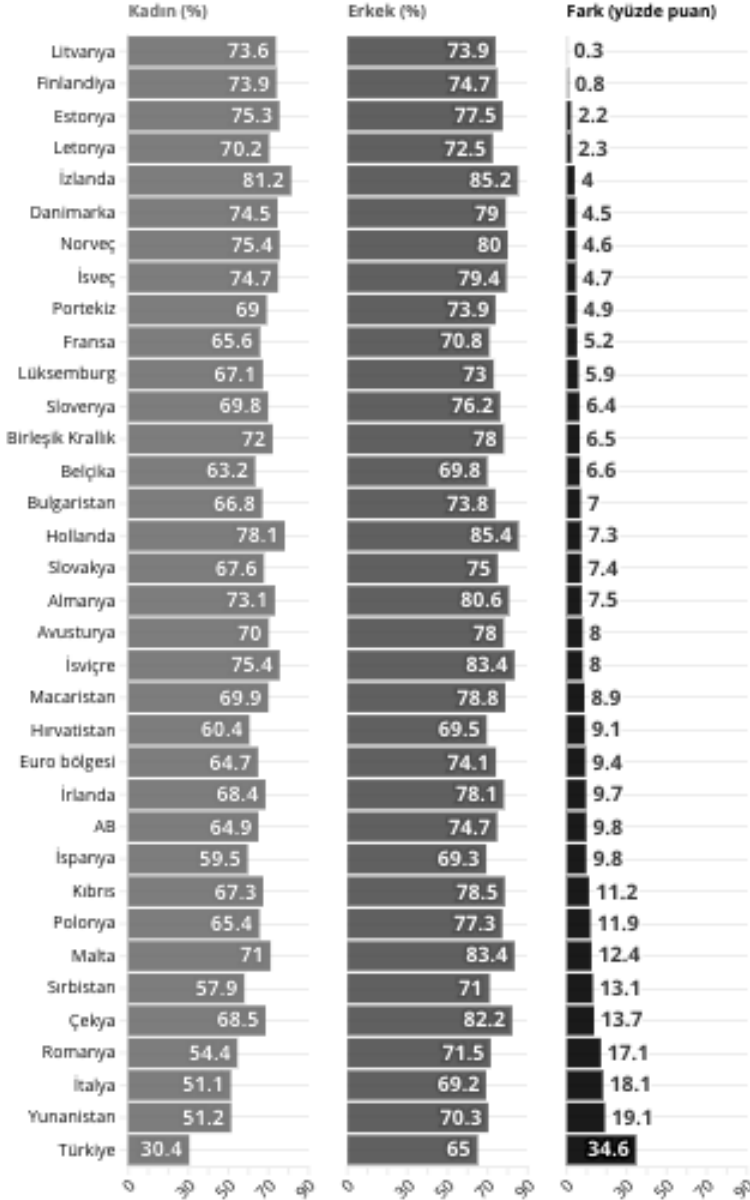
Türkiye’de ise durum daha da vahim. 2014 tarihli OECD verilerine göre bir günde kadınların ev içinde ücretsiz işler için ayırdığı ortalama süre 377 dakika iken erkekler için bu süre 116 dakika ile sınırlıdır. Erkeklerin sorumlu olduğu ücretsiz işler içinde ev işlerinden çok, dışarıda yerine getirilen görevler ağırlık sahibidir.

	Türkiye Ort.(K+E)	Kadın	Erkek
ÜCRETLİ İŞ VEYA EĞİTİM	242	124	360
İş	178	73	282
İşe gidiş geliş	40	28	52
Okulda Geçirilen Vakit	24	22	26
Araştırma/Ev ödevi	-	-	-
İş arama	-	-	-
Part time iş/Okulla ilgili işler			
ÜCRETSİZ İŞLER	247	377	116
Ev işleri	141	261	21
Alışveriş	14	14	14
Aile bireylerinin bakımı	32	51	14
Çocuk bakımı			
Yetişkin bakımı			
Aile bireyi			
olmıyanların bakımı		-	-
Gönüllü işler	19	23	15
Ev işleri için dışarı çıkma	40	28	52
Diğer			

Kaynak: OECD-Gender-Gap-2014

Türkiye’de kadınların ancak üçte birinin çalışıyor olması kadın ile erkek arasında ev işleri ve çocuk bakımı için harcanan süre açısından eşitsizliği güçlendirmektedir. Çalışan kadınların ekonomik özgürlüğünü kazanması ile birlikte hem aile içinde hem toplumsal olarak güçlenmesi kadınların daha çok hak ve özgürlük talebinde bulunması eğilimini artırmaktadır.

Cinsiyete göre istihdam oranı (2022)

Kaynak: Eurostat, ONS, TÜİK (*15-64 yaş arası)

Kar merkezli bir sistem olan kapitalizm açısından, ailenin, işgücünün yeniden üretim maliyetinin ve dolayısıyla ücretlerin düşük tutulması için üstlendiği işlev öyle kritiktir ki ailenin varlığının ve kadının aile içindeki konumunun korunması gerekir. Bu bağlamda kapitalist sistem; ailesinden okuluna, kitle iletişim araçlarından siyasete kadar kadına yönelik cinsiyetçi fikirleri toplumda egemen hale getirmek için ideolojik bir çaba gösterir. Kadının evin dört duvarı içine sıkışmış olması; ev işleri ve çocuk bakımının boğucu, psikolojik olarak yıpratıcı ortamında sadece kendi dertlerine odaklanması; kadınların sosyalleşme ortamının kendi koşullarına sahip kadınlardan oluşması; kısacası kadının toplumsal yaşamdan koparılmış olması kadını entelektüel, siyasal ve toplumsal olarak geriletir. Bu ortam, kadını toplumdaki tutucu fikirlere açık hale getirir. Kadının bu geriliği ona karşı önyargıları besleyen bir silah olarak kapitalist düzene hizmet eder. Entelektüel yeteneklerine, aklına, becerilerine saygı duyulmayınca kadınlara tanınan pozisyon ya cefakar bir eş- anne olmak ya da cinsel çekim objesi olmak olur. Kapitalist sistem kadınları sadece bir cinsel obje olarak pazarlayan porno endüstrisiyle kadının bedeninin/cinselliğinin bir metaya dönüşmesini de sürekli güçlendirir ve aslında kadın cinselliğine dair çarpık ve yanlış bilinci besler.

Aile, kapitalist sistem açısından kadının toplumsal konumunun bir norm gibi gelecek kuşaklara aktarılması için de vazgeçilmez bir rol üstlenir. Ailenin bu ideolojik misyonunu yürüten de ne yazık ki çoğunlukla kadınlardır; kendi toplumsal konumundan başkasını bilmeyen, çilekeş anne ve eş olmakla kendini gerçekleştireceğine ikna edilen kadınlar.

Çocuklar için sosyalleşmenin ilk merkezi ailedir. Kadınların ve erkeklerin aile içindeki ve toplumsal rolleri ve konumu ilk olarak ailede gelecek kuşaklara öğretilir. Her bir ailede kadın ev işleri ve

çocuk bakımından sorumlu oldukça geleceğın yetişkinleri olacak çocuklar için kadınların sırtına yüklenen bu yük kadınların doğal rolü olarak normalleşmektedir.

2) KADINLAR HEP EZİLİYOR MUYDU?

Kadının ezilmesinin tarih boyunca devam ettiği fikri öyle yaygındır ki sadece kadının bu konumunu meşrulaştırmak isteyenlerin değil, kadın özgürlüğü için mücadele edenlerin de dilindedir. Bu argüman oldukça zehirlidir; çünkü kadının ezilmesini tarihin vazgeçilmez bir olgusuna çevirdiğinizde “kadının ezilmesi kadın ve erkek doğasına içkin bir gerçekliktir; buna son vermek mümkün değildir” demiş olursunuz. Kadının ezilmesini bilerek ya da bilmeyerek meşrulaştıran bu argüman bir yalandan fazlası değildir.

Bugünkü modern insan (homosapiens) 150 bin yıldan fazla bir süredir yerkürede yaşamaktadır. Bu sürenin büyük büyük çoğunluğunu avcı-toplayıcı olarak yaşayan küçük göçebe topluluklar olarak sürdürmüştür. İnsanlık tarihinde bitki ve hayvanların evcilleştirilerek sürdürüldüğü tarımsal faaliyet ile hayvancılığın başlangıcı ancak 10-20 bin yıl öncesine kadar gitmektedir. O da ilk olarak Mezopotamya, Mısır, Orta Amerika ve Çin’de başlamış; ancak birkaç bin yıl içinde dünyanın değişik bölgelerine yayılmıştır.

Avcı ve toplayıcı atalarımızla ilgili medyatik sunum avlanan güçlü erkek ve toplayıcılık yapan kadınlar olabilir. Ancak bahsettiğimiz dönemde avlanma materyali sivriltilmiş volkanik taşlar, onların ucuna sopa bağlanarak elde edilen el baltası, mızrak ve ağaç parçalarının sivriltilmesiyle oluşan ok ile yaylarla sınırlıydı. Avlanmak garanti değildi ve ancak kolektif bir çalışmayla başarıya ulaşabiliyordu. Av ürünlerinin tesadüflere kaldığı bu koşullarda beslenmenin vazgeçilmezi toplayıcıların sürekli sağladığı besindi.

Çocukların topluluk tarafından kolektif olarak büyütüldüğü, kadının doğum sayısının tarım toplumuna göre sınırlı olduğu ve minik bebeği varsa bile sırtına/beline bağlayarak toplumsal üretken faaliyete katılmasının (toplayıcılık yapmasının) çok mümkün olduğu bir ortamdan bahsediyoruz. Kadın toplumsal yaşamın, üretken çalışmanın parçasıdır; grup kararlarında eşit söz hakkına sahiptir; cinsel olarak bugünkünden çok daha özgürdür. Avcı ve toplayıcılarda toplumsal yaşama dair anlattıklarım Marks ya da onun gibi düşünen antropolog ya da arkeologların tahminleri değildir. Kapitalizmin bir dünya sistemine dönüşerek yerküredeki bütün ekonomik ilişkileri kendine tabi kılmasından önce avcı-toplayıcı olarak yaşayan Kuzey Amerika yerlileri, Eskimolar, Avusturya Aborjinleri, Kalahari Buşmanları, Pasifik adalarındaki yerliler gibi toplulukların hayatlarından edinilen bilimsel bilgiler bu anlatıları oluşturmaktadır. Bir yandan da arkeoloji bilimi bize geçmiş toplumların yaşam şekilleri hakkında ilk insan topluluklarındaki kadın-erkek ilişkilerinin nitelikleri hakkında bilgiler sunmaktadır.

Engels, ilk insanların eşitlikçi topluluklarını ilkel komünal toplumlar olarak nitelemiştir. Bu eşitlikçilik o dönemdeki insanların üstün karakter özelliklerinden değil; yaşamın ve yaşamı var etmek için gerçekleştirilen kolektif emek faaliyetinin gereklerinden çıkmaktadır. Küçük bir göçebe toplulukta ihtiyaçlar sonrasında kalacak fazla ürün elde etmek, bu ürünü saklayacak koşulları yaratmak mümkün değildir. Hayatta kalmak için birlikte avlanmak, toplamak, beslenmek ve çocukları büyütme o konjonktürün bir gereğidir. Bildiğimiz anlamda aile kurumu oluşmamış; cinsler arası ilişkiler çok daha serbest sürmektedir. Evet avcı ve toplayıcı toplumlarda cinsiyet üzerinden bir iş bölümü vardır ancak bu işbölümü kadın emeğinin toplumsal üretimin merkezinden dışlamamakta; aksine ona merkezi bir önem sağlamaktadır.

İnsanlığın binlerce yıllık yaşam öyküsü, bazı coğrafi bölgelerde iklim koşullarının değişmesi sonrasında bir zorunluluk olarak değişime uğramış; bu değişimin yarattığı etkiler dünyanın birçok yerini dönüştürmüştür. Tarımın ilk başladığı bölgeler soğuk ve kuraklık nedeniyle av hayvanı sayısının azaldığı, bitki ve meyve toplayıcılığından elde edilen ürünlerin miktarının düştüğü bölgelerdir. Gordon Childe'in Neolitik (Cıvalı Taş Devri) Devrim" olarak adlandırdığı bu süreçte tarımsal üretimle birlikte ilk yerleşik yaşam köyler şeklinde başlamış; insan doğa üzerinde kontrolünü ilerleterek kendini yaşamsal ihtiyaçlarının ötesinde artı ürün elde etmeye başlamıştır. Bu artı ürünün varlığı hemen bir toplumsal farklılaşma yaratmasa da bu yönde bir yolun açıldığını söylemek gerekir. Artık ürünün bir grubun kontrolüne geçmesi, fazla ürünü kontrol edenlerin toplumsal üretimden kopması ve üretim teknolojisinin (saban, gübre kullanımı gibi) gelişmesiyle artı ürünün çoğalması gibi süreçlerin sonunda toplumsal farklılaşmalar yerleşmeye başlamıştır. Bu durum, yüzyıllar alacak bir süreçte gerçekleşecek ve dünyanın farklı yerlerinde farklı şekilde ilerleyecektir. Özel mülkiyetin geliştiği, toplumsal farklılaşmanın kurumsallaştığı, toplumda ortaya çıkan sınıflar arasındaki gerilimleri mülk sahipleri lehine kontrol etmek için devletin ortaya çıktığı ilk sınıflı toplumlar günümüzden 5-6 bin yıl öncesine ancak gider. İnsanlığın kaderini tamamen değiştirecek bu lanetli dönüşüm, kadının da tarihsel yenilgisinin başlangıç noktasıdır.

Kadınlar tarımsal faaliyet ilk başladığında hala toplumsal üretimin aktif bir parçasıdır. Tarımın ilk biçimleri bahçe/çapa tarımı şeklinde gerçekleşmiştir. Bu iş, çocuklu-hamile kadınlar çalışmasına engel olacak şekilde ağır değildir. Üretim teknolojisinin gelişmesi, demir çağının başlaması, öküz gibi büyükbaş hayvanların evcilleştirilmesi ile daha büyük tarımsal

verim alınabilen sabanla yürütülen tarımsal faaliyete geçiş olacaktır. Toprağı işlemenin kolaylaştığı, elde edilen ürünün arttığı bu koşullarda toprakta çalışacak daha çok insana ihtiyaç duyulmaya başlamış ve kadın daha sık hamile kalır hale gelmiştir. Bir yandan sabanla yapılan tarımın ağır bir işçilik gerektirmesi diğer yandan da kadının hamilelik ya da küçük çocuk sahibi olduğu dönemlerin hayatında daha uzun zamanlar kaplaması nedeniyle bu süreçte kadının emeği hane içinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Kadınlara erkek arasındaki biyolojik farklılık daha önce olmadığı biçimde böylece önem kazanmış ve kadının ev işlerine hapsolmasına neden olmuştur. Elde edilen tarım ürünlerinin tüketime hazır hale getirilmesi, genişleyen hane nüfusunun ihtiyaçlarının karşılanması kendi başına büyük bir işe dönüşmüştür. Ancak toplumsal üretimden koparak hane için özelleşmiş bu faaliyetin kadını güçlendirmesi söz konusu bile değildir. Erkek ise toplumsal üretimin tek yürütücüsü olmuş ve metaları yani toplum içi ve toplumlar arası ürünleri üreterek para üzerinde de tek söz sahibi haline gelmiştir. Bu aşamada kadına yüklenen görev, yeniden üretimde özelleşen hanenin içinde çalışmaktır. Kadının hane içinde ürettiği ürünler ev tüketimi içindir ve bu faaliyet giderek görünmez olacaktır.

Engels, sınıflı toplumların ortaya çıkmasıyla birlikte erkeğin sahip olduğu özel mülkiyetin çocuklarına aktarılması için tek eşli ailenin kurulmasının kadının tarihsel yenilgisi olduğunu söyler. Fiilen yalnızca kadının tek eşliliğe tabi kılındığı tek eşli aile biçimi öncelikle yönetici sınıf için ortaya çıkacak ve zamanla topluma yayılacaktır. Kadın-erkek ilişkilerinin bu evlilik biçiminde uğradığı gerileme sadece erkeğin hanenin reisi olmasıyla sınırlı değildir. Kadın emeği bu süreçte toplumsal üretimden dışlanarak hane içinde özelleşen yeniden üretim faaliyeti ile sınırlanmıştır.

Dikkat ederseniz avcı-toplayıcı toplumda da bahçe tarımı

yapılan ilk tarım toplumlarında da kadın yeniden üretim ve toplumsal üretim faaliyetini birlikte yürütmüştür. Ne zaman ki bu faaliyetler birbirinden koparılarak kadının emek faaliyeti, ev içinde hanenin işlerini görmek ve bu üretimi devam ettirecek yeni kuşakları yetiştirme işine indirgenmiş, işte o zaman kadın ezilmesinin maddi zemini de yaratılmıştır. Aile, tarih boyunca ortaya çıkan farklı sınıflı toplumlar boyunca biçim değiştirse de ailenin özelleşmiş bir yeniden üretim merkezi olma işlevi değişmeden kalmıştır.

3) KADININ EZİLMESİNDEN ERKEĞİN ÇIKARI VAR MI?

Kadının ezilmesini erkek cinsinden kaynaklı bir sorun olarak görme anlayışı yaygın. Günümüzde kadın özgürlüğü mücadelesinin en güçlü aktörü olan feminizm de aynı şeyi savunuyor. Dünyayı ikilikler üzerinden kavramak çekicidir çünkü kolaydır, etrafınıza bir göz gezdirdiğinizde hemen kanıtlar görüp ikna olursunuz, detaylı düşünmeyi gerektirmez. Ancak gerçek bu mudur? Yoksa bu algı aldatıcı mıdır; gerçek ilişkileri gizleyen bir yanılsama mıdır?

Erkeklerin kadınları ezilmesinden çıkarı var demek bütün erkeklerin ortak bir çıkar çerçevesinde kadınlara karşı birleştiğini savunmayı gerektirir. Peki niçin? “Ev işleri yükünden kurtulmak”, “kadınları aşağılayarak kendi cinsini yüceltmek”, “kadınları cinsel/duygusal olarak kullanmak” vb cevaplar alırız. Toplumun %1’lik kesimini oluşturan egemen sınıfın erkekleri ile küçük bir tabaka oluşturan zengin erkekler zaten elindeki paranın gücüyle bunları hiç dert etmiyor; ne yazık ki parasıyla istediğini elde ediyor, istediğini istediği gibi kullanıyor. Öyleyse neden alt sınıflardan erkeklerle bu işte ortak olma ihtiyacı hissetsin!? Gelelim emekçi sınıfların erkeklerine... Düşünün İstanbul gibi bir büyükşehirde tek emekçi maaşıyla geçinmek mümkün değilken kreş ücretlerinin arşa çıkmasının, kadının çalışmak yerine evde kalmasının emekçi kocası için nasıl bir avantajı olabilir? Ya da bir erkek karısının işyerinde daha düşük ücretlere çalışmasından ya da işyerinde mobinge ve tacize uğramasından ne fayda görebilir? Bir emekçi açısından hayat yeterince kasvetliyken kadınla kurduğu ilişkinin mutsuzluk kaynağı olması mantıklı mı? Emekçi erkekler için aile, bu yabancılaşmış toplumda tek sığınak gibidir; çoğu durumda

bu ilişki de burjuva toplumun hastalıklarıyla sakatlanır ve toksik bir vaziyet alır ki bu durum kadınlar için çok feciyken çoğu kez erkekler için de yıkıcı sonuçlar doğurur. Erkek intiharlarının yüksek oluşunda çoğu kez geçim sıkıntılarına eklenen ailevi sorunlar belirleyicidir. Biliyoruz ki bir ilişkide kadın mutlu değilse, üzerine yıkılan ev işi ve çocuk bakımı yükünden yorulduysa, türlü dertlerle harap olduysa, erkekle kurduğu ilişkiden hoşnutsuzsa erkeğin de mutlu olma şansı yoktur.

İngiltere'de Sanayi Devrimi çağında kapitalizm eski feodal toplumdaki aileyi tamamen parçalamıştı. Tekstil sektöründe kadın ve çocuklar çalışıyor; bir aile kurma çabası erkeğin ve kadının yükünü artırarak ölümlerini erkene çekiyordu. Emekçiler için aile dağılmış bir kurum gibiydi. 1800'lerin ortasında Londra'da çocukların yaklaşık %60'ı 5 yaşını göremiyordu. Ancak kapitalizm her daim ilkel birikim döneminde ilerlemeyecekti. Sonuçta hem yeni işçi kuşaklarının yetişmesine hem de nitelikli işlerde çalışacak işgücünün ertesi iş gününe de hazırlanmasına ihtiyaç vardı. Özellikle de demir-çelik endüstrisinin Sanayi Devriminin ikinci yarısına damga vurması ve kalifiye erkek işçilere ihtiyacın artmasıyla kapitalizm açısından aile kurumunu yeniden diriltmek bir ihtiyaç olarak belirdi. Aile ücreti olarak erkek işçiye daha yüksek ücret ödeniyor ve böylece anne ve çocuklardan oluşan ailenin varlığı garantiye alınıyordu. Zamanla kapitalist üretimin genişlemesiyle kadınlar da çalışma yaşamının bir parçası olsa da ev işleri ve çocuk bakımı yükü onların büyük oranda sırtında olmaya devam edecekti. Bütün bunları aile ve aile içindeki kadının konumunun kapitalizm altında değiştiğini göstermek için anlattım. Kadının ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmesi için erkeklerin gizli anlaşmalarının olduğu fikriyle hiç de uyuşmuyor kapitalizmin ilk dönemleri. Kaldı ki kapitalizm dinamik bir sistem ve sistem içinde ortaya çıkan yeni ilişki denklemleri çerçevesinde

aile de biçim değiştiriyor. Avrupa'da çocuklu ailelerin %12,5'u tek ebeveyninden oluşuyor. Kadın ve çocuklardan oluşan aileler, bütün ailelerin sekizde birine ulaşmış. Bu eğilim artmaya devam da eder. Kadın, bu ailede erkek için mi ev işleri ve çocuk bakımı yapıyor? Eşcinsel evliliklerin yasallaşması gelişmiş Batı ülkelerinde giderek yaygınlaşıyor mesela.

Kadınları ezenlerin erkekler olduğu fikrini savunan bakış açısının bir diğer argümanı da biyolojik determinizme dayanır. Bu yaklaşım kısaca; "erkek ve kadın cinsinin biyolojisi arada kurulan eşitsiz ilişkinin kaynağıdır" der. Bu anlayışa göre özetle erkek güç ve şiddet kullanmaya meyilli, saldırgan iken kadın duygusaldır, kırılıgandır ve anaçtır. Bu argüman da gerçekliğin yakınından geçmez. Hormonlarımız hareketlerimizi belirleyen baskın öge olsa insan toplumu diye bir şey olmazdı. Cinsellik, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçları toplumsal, ahlaki, dinsel amaçlarla bir kenara bırakan örneklerle bezelidir en yakın tarihimiz bile. Neden avcı-toplayıcı toplumlarda aile kurumu yok ve çiftler arası cinsellik üzerinde geniş ölçüde serbestlik varken yerleşik tarım toplumlarıyla tek eşli aileye geçildi? Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte kadınlar nasıl görece daha cinsel olarak özgür hale geldi? "Hormonlarının kontrolü altındaki insanlar" tezinde bu soruların yanıtları yoktur.

Topluma baktığınızda kadının ezilmesinin erkeklerin ürünü olduğunu düşünmek çok doğaldır. İki cins arasında yaşanan ilişkiler içinde ezilme gerçekleşir ancak bu ezilmenin iki cinsiyet arası bir sorun olduğunu göstermez. Bilim görünenin arkasındaki gerçekliğe ulaşmayı hedeflemelidir. Yoksa basitçe gözlemlerle kendimizi sınırlamış olurduk. Ailenin bir ekonomik birime dönüşmesi, ev işleri ve çocuk bakımı yükünün toplumsal olarak karşılanmaması erkeğin sorumluluğunda mıdır? Yoksa ailenin kapitalizmdeki bu konumu sermayenin karı için elzem midir? Bu

nedenle aile kurumu ve onun içinde kadın-erkek rolleri sürekli olarak yeniden desteklenip inşa mı edilmektedir? Bu düzen kadın ile erkek arasında bir çelişki yaratsa da bu çelişki uzlaşmaz bir çelişki değil, uzlaşır bir çelişkidir. Bu çelişki neticesinde kadınlar altta kalsa da erkekler de kazançlı çıkmaz. Kapitalizm mevcut aile biçimiyle erkeğe "evinin efendisi" olduğu yalanını alttan alta pazarlıyor. Bu gerici fikrin pençesine düşen erkeklerin göçmenlerden üstün olduğunu düşünen Avrupalılar-Amerikalılar, siyahlardan üstün olduğunu düşünen beyazlardan ne farkı var? Çekirdek aile kurumu üzerinden kendini sömüren egemen sınıfların değerlerine inananlar en başta kendilerine ihanet etmiş oluyorlar. Sömürü düzeninin ömrünü uzatan şey işte toplum üzerinde kurduğu bu ideolojik hegemonyadır. Bu gerici fikirler işçi sınıfını bölerek düzene hizmet etmektedir.

Evet tecavüz eden, kadın öldüren erkekler var. Ama bütün erkeklerin tecavüzcü ya da katil olduğunu savunmak mümkün mü? Aksine kadına yönelen şiddete karşı sokağa çıkan kadınlara katılmak isteyen binlerce erkek olduğunu biliyoruz.

Bu düzende milyonlarca kadının asıl yükü; aile içinde konumlandırıldığı roldür. Bu rol, kadını aşağılayan fikirlerin gelişiminin gerisindeki temeldir. Bu rol ortadan kalkmadan kadının ezilmesi son bulmayacak. Kapitalizme karşı mücadelede kadınlar ön plana çıktıkça yoldaşlık ettikleri erkekleri de değiştirecek güçte olacaktır. Kapitalizm ortadan kalkması mücadelesi kadınıyla erkeğiyle emekçi sınıfların birlikte vereceği bir devrimci kavga ile zafere ulaşabilir. Bu mücadelede erkek ve kadın emekçileri bölmek isteyen her düşünce biçimi kapitalizme, farkında olsun olmasın hizmet eder. Elbette ki bugünkü erkeğin bir bataklığın içinde debelendiğinin farkındayız. Sosyalist erkekler de bu bataklıktan bir anda sıyrılmayacak, üzerlerine işleyen pisliğin etkisi devam edecektir. Ancak bu dünyada kadın ve erkeğin

gerçekten toplumsal olarak tamamen ayrışması mümkün değilse erkekleri fail olarak görüp çöpe atan anlayışın kadınlara özgürlük getirmesi de mümkün değildir. İddiamız emekçi kadınların sınıf mücadelesiyle güçleneceği; bu mücadele içinde erkek yoldaşlarını da eğitip değişime uğratacağı yönündedir. Ancak unutmamak gerekir ki kitlesel dönüşüm maddi yaşamın değişmesiyle olur. Kadın ve erkek arasındaki yeni eşitlikçi ilişkilerin kurulmasının yolu kapitalist düzenin yıkılması ve ailenin yeniden üretimin merkezi olmaktan çıkmasından geçer.

4) KADINLAR NASIL KURTULACAK?

Kadının ezilmesinin kaynağı, ailenin yeniden üretim için özelleşmiş bir ekonomik birim olması ise o halde kadının kurtuluşu da ancak ailenin bu konumunun değişmesiyle gerçekleşebilir. Kapitalizmde insanlığın yarattığı kaynaklar ev işleri ve çocuk bakımını toplumsallaştırabilecek imkanlara sahiptir ancak bu sorunu çözmek kapitalizmin doğasına terstir. Kapitalistler kar için yaşar ve ölürlər; dünya üzerinde nükleer silahların kullanıldığı savaşlara daha çok kar için girişirler; daha çok kar için insanı ve doğayı talan ederler. Kısacası sermayenin tek derdi vardır karlarını artırmak. Ev işleri ve çocuk bakımının toplumsallaşması kapitalistlerin karlarına büyük bir darbeden başka bir şey olmayacaktır. Onun için erkeklerin neredeyse tamamının asker olduğu ve işgücü piyasasının kadınlar üzerinden işlediği istisnai dönemler dışında kapitalizm koşullarında yeniden üretim toplumsal bir işe dönüşmez. Öyleyse kadının kurtuluşunu, bütün bir insanlığın ve doğanın da kurtuluşu ile birlikte sağlayacak olan şey kapitalizmin devrilmesidir. Marksizm, bir işçi devrimi sonrasında kadının ezilmesine son vermek için ailenin bir ekonomik birim olmaktan çıkmasını ve ev işleri (yemek, çamaşır, ütü, ev temizliği) ile (çocuk, yaşlı, hasta, engelli) bakım emeğinin toplumsallaşmasını sağlamak gerektiğini savunur. Elbetteki kadının ezilmesine son vermek için onu yaratan maddi zemini kaldırmak yetmez. Yüzyılların birikmiş cinsiyetçi pislüğünü erkek ve kadınların bir gömlek gibi çıkarıp arkalarında bırakması bir anda mümkün olmayacaktır. İşçi iktidarı kadının eşitlik ve özgürlüğünü sağlayan yasal ve toplumsal düzenlemeleri hızla yaşama geçireceği gibi sınıflı toplumlarda kalan ideolojik etkiyle de mücadele etmek zorundadır. Kadının toplumsal üretimin tekrar

aktif bir parçası olduğu, yeniden üretimin ev sınırlarından çıktığı ve kadının toplumsallaşarak geliştiği böyle bir dönemde kadınlar da ezilme ilişkilerini canlandırmak isteyenlere karşı güçlü şekilde durabilecektir. Kadını ikinci sınıf insan yerine koyan cinsiyetçi fikirleri besleyen maddi temeller ortadan kalktığında bu fikirlerle mücadele de daha kolaylaşacaktır.

1917 Ekim Devrimi sonrasında kurulan işçi iktidarı kadınların eşitliği adına birçok tarihsel gelişmeye imza atmıştır. Danimarka gibi bir İskandinavya ülkesinde bile boşanma hakkı 1925'te, kürtaj hakkı 1973 gibi bir tarihte ancak yaşama geçmişken Bolşevikler, 1917 Ekim Devrimi'nden sonra boşanma ve kürtaj hakkını yaşama geçirmiştir. Meşru ve gayrimeşru çocuk ayırımını ortadan kaldıran, eşcinsel evliliği ilk olarak yasal hale getiren Rusya'da kurulan işçi iktidarındır. 1917'de Sovyetler Birliği'nde Halk Komiseri olan Alexandra Kollontay, 16 haftalık ücretli doğum iznini, emziren kadınların çalışma süresinin haftada 4 gün ile sınırlandırılması gibi Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde bile ancak 1960'lar sonrası mümkün olan düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Düşünün ABD'de hala ücretli doğum izni 12 hafta ile sınırlıdır.

Rusya'da kurulan işçi iktidarı 1928'de Stalinist karşı devrimin elinde can verince kadınlar da tarihsel kazanımlarını kaybetmiş ve ne yazık ki tekrar cefakar anne-eş olma rolüne geri dönmüşlerdir.

5) KADINLARIN EŞİTLİK VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ BUGÜN NASIL VERİLECEK?

Kadının gerçek anlamda kurtuluşu kapitalizmden kurtulmayı gerektiriyor diye elimizi kolumuzu bağlayıp devrimi bekleyecek değiliz. Kaldı ki bugünkü hak ve özgürlüklerini kazanamayan emekçilerin ve kadınların, geleceği de kazanma şansı olamaz. Mücadele verilirken kitleler değişir; kapitalizmin hegemonyasından kurtularak bilinçlenir. Tabii ki kadınların hayatını cehenneme çeviren baskı ve saldırılar karşısında harekete geçmemek de düşünülemez. Kapitalizm koşullarında da kadınların ezilmesini hafifletmek; özgürlük alanlarını genişletmek ve kadınların mücadele içinde güçlenmesini sağlamak devrimci Marksistlerin vazgeçilmez görevlerindedir.

Kadınların eşitliği ve özgürlüğü için kapitalizm koşullarında atılması gereken ilk adım kadının çalışma yaşamına dahil olarak toplumsallaşması, ekonomik özgürlük kazanması ve sınıf mücadelesinin bir parçası olma imkanına kavuşmasıdır. Mesele sadece kadınların ekonomik özgürlük kazanarak erkeğe bağımlılığının azalması meselesi değildir. Feminist hareket bu şekilde düşünerek uzun yıllar boyunca “ev içi emek ücretlendirilsin” kampanyası yürütmüştür. Bu talep büyük bir hatadır; kadının toplumsal konumunu değiştirmeden eşitlik ve özgürlük için yol almak mümkün değil. Kadın ev işlerinin boğuculuğundan ve bakım emeğinin psikolojik basıncından kurtulmadan; toplumsal yaşamın aktif bir üyesi olmadan ne kendini ne de kadına dair toplumsal önyargıları değiştirebilir. Bu çerçevede sosyalistlerin kadın mücadelesine yönelik ilk

perspektifi kadının çalışmasının imkanlarının artırılmasıdır. Boşanmış kadınlara iş önceliği sağlanması ve kadın istihdamında pozitif ayrımcılığın yaşama geçirilmesi gibi talepler önemlidir. Kadın çalıştıkça erkeğe tabi bir yaşamdan çıkarak kendine güveni artacak ve fiziki, entelektüel yeteneklerini geliştirme imkanı bulacaktır. Toplumda yaşananlara dair daha çok farkındalık ve bilinç geliştirecektir. Bu, toplumda kadını aşağılayan fikirlerin zemin kaybetmesine de hizmet edecektir.

Sosyalistler olarak bütün kadınları baskılayan fikir ve uygulamalara karşı mücadele edeceğiz. Ancak biliyoruz ki baskı ve ezilmişlik de kadınlar arasında eşit şekilde dağılmıyor. Kadın mücadelesine önderlik eden feministler bütün kadınları bağlayan taciz, tecavüz, şiddet ve cinsiyetçi fikirlere karşı mücadeleyi öne çıkarmaktadır. Kadına yönelik şiddet, AKP'nin muhafazakar dayatmaları ve ekonomik kriz koşullarında kadınlar için büyük bir yaraya dönüşmüştür. Bu şiddetle mücadelenin yolu da şiddet faili erkeklerin cezalandırılması talebi ile sınırlandırılmaz. Şiddetin temelini yaratan koşulları geriletecek ve kadınların toplumsal olarak güçlenmesini sağlayacak talepleri yükseltmek, kadına yönelik şiddete karşı mücadelenin olmazsa olmazıdır.

Şiddet en çok yoksul kadınları vurmaktadır. Öncelikle yoksul kadınlar yoksulluk kaynaklı öfke ve nefretin en yoğun olduğu aileler içinde yaşıyor ve bu şiddet sarmalından kaçacak ekonomik imkanlara da sahip değiller. Dünyanın neresinde yoksulluk varsa artan şiddet ve suç oranlarını görürsünüz. Dolayısıyla kadına yönelik şiddetle mücadele halkın yoksullaştırılmasına karşı mücadeleden ve kadının ekonomik olarak özgürleşmesi mücadelesinden ayrılamaz. Şiddet gören ya da bu tehdit altında yaşayan kadınlar için şiddet ve cinayet tehdidinde karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanması, şiddet faillerinin cezasızlıkla ödüllendirilmemesi ortak talebimizdir. Ancak bu yetmez; kadınlar

bu şiddet sarmalından kopmalarının ekonomik koşullarının da yaratılması şart. Bunun için kadın sığınma evlerinin artırılması, bu kadınlara iş bulma önceliği verilmesi ve yeni iş bulana kadar maddi destek sağlanması gibi taleplerin de toplumsal olarak yükseltilmesi gerekir.

Biz kadın mücadelesi içinde en çok ezilmişliğe uğradığı halde en az sesi çıkan, dertleri en az gündem olan emekçi kadınların kızıl mücadelesini büyötmek iddiasındayız. Ev işi ve bakım yükü için bir emekçi kadını kiralayan orta ve üst sınıf kadınlar kızsda da bizim derdimiz evlerde temizlik ve çocuk bakımı işinde çalışan kadınların sigortalanması olacak. Yüksek kreş ücreti verebildiği için bunu gündem bile etmeyen orta ve üst sınıf kadınların gündemlerini değil çocuğunu bırakacak güvenli bir kreşe ihtiyaç duyan kadınlar için işyerlerine zorunlu kreş ve çalışmayan kadınlar için mahalle kreşleri talebini yükselteceğiz.

Kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinde öne çıkaracağımız taleplerin bazılarını özetlersek;

- Kadınlar işe, çocuklar kreşe
- Bir yıllık ücretli doğum izni!
- İşyerlerinde ve mahallelerde ücretsiz, nitelikli kreşler!
- İlköğretim, lise ve üniversitelerde kaliteli ve ucuz yemek sunan yemekhaneler.
- Düşük ücretli çamaşırhaneler!
- Ücretsiz bakım evleri!
- Engelli bakım ve rehabilitasyonu için nitelikli ve ücretsiz hizmetler!

6) KADIN MÜCADELESİNDE FARKLI PERSPEKTİFLER: FEMİNİZM¹

Marksizmle feminizm kadın eşitliği ve özgürlüğü hedefinde ortaklaşırlar. Ancak kadının ezilmesini hangi nedene bağlarsanız ona göre bir mücadele stratejisi ve yöntemine sahip olursunuz. Marksizm ile feminizm arasında ayrışmanın kaynağı da “kadınlar neden eziliyor, bu ezilmeye nasıl son vereceğiz ve bu mücadelede yoldaşlarımız kimler olacak” temel sorularında yatar.

Günümüzde sosyalist hareketin küresel ölçekteki zayıflaması ve kimlik siyasetinin ideolojik etkisi altına girmesiyle kadın mücadelesi ile feminizmin özdeş kabul edilmesi yaygınlaşmıştır. Ancak bu özdeşleşme hatalı olacaktır. Kadınların kurtuluşu mücadelesinin nasıl yürütüleceğine dair bir siyasal perspektiftir feminizm. Kadının kurtuluşu mücadelesinde feminizmden farklı yol haritaları olmuş ve feminizm de kendi içinde parçalı ve rekabet içinde bir yapı göstermiştir. Dolayısıyla feminizm de Marksizm gibi kadının eşitliği ve özgürlüğü için bir yol haritası sunar. Hangi yol haritasının kadınların kurtuluşuna hizmet edeceği, asıl meseledir.

Feminizm ile Marksizm arasındaki en büyük ideolojik fark “kadının ezilmesinin kaynağı nedir” sorusuna verilen yanıt üzerinden şekillenir. Feminizm, farklı eğilimler içinde taşısa da, kadınların ezilmesinin erkek egemenliği sistemi olan ataerkil düzen (patriarki/patriarka/patriarşi) olduğu konusunda ortak bir bakış geliştirmiştir. Kadının ezilmesinin kaynağına ataerkil sistemin yerleştirilmesinden de görüleceği gibi feminizm dünyayı

¹ *Feminizm ile Marksizm arasındaki güncel tartışmalar başka bir yazımızın konusu olduğu için bu yazıda temel tartışmalar ele alınmıştır.*

kadın-erkek bölünmesi temelinde kavramakta ve hedef tahtasının merkezine -büyük oranda- erkek egemen sistemi koymaktadır. Ataerki teorisi doğalında kadının ezilmesinden erkekleri sorumlu tutmaktadır. Ataerki teorisi kadının ezilmesini kapitalist toplumsal ilişkilerin dışına yerleştirmekte ve ayrı bir egemen ilişkisi tanımlamaktadır: *“Ataerki, özerk bir sömürü ve egemenlik sistemidir. Ataerkinin maddi temelinde kadınların görünmeyen ve karşılıksız ev emeğinin sömürülmesi yatar. Kadınların emeği, esas olarak kapitalizmin çıkarı için değil, erkekler için yapılan bir şeydir”* (Çakır, 2008: 453).

Ataerki sistem teorisi, kadının ezilmesinin maddi temellerini ortaya koymakta başarılı değildir. Kadının ezilmesinin temelinde kadının karşılığı ödenmemiş ev içi emeğine erkek tarafından el konulmasını yerleştirir ama bu eşitsiz ilişkinin nasıl başladığı sorusunun tatmin edici bir cevabını sunmaz. Radikal feministler², “Kadının ezilmesi, kadının biyolojisinden, doğurganlığından kaynaklanır” tespiti yaparak ezilmenin ortaya çıkış nedenine açıklık getirmeye çalışırlar: Tarihin bir döneminde kadın, biyolojisi nedeniyle (doğurganlığı) ev içi emeğe hapsedilmiştir; erkek de üretimi elinde tutmasının avantajını tüm toplumsal yaşama kadına aleyhine eşitsiz ilişkileri hakim kılarak kullanmıştır. Radikal feministler, kadının ezilmesinin erkek ve kadının biyolojisi ve psikolojisi temelinde açıklamaya girişmekte; hatta bu bakışlarıyla tutarlı şekilde içlerinden “düşmanla yatmama” çağrısı yapanlar (“politik lezbiyenlik” savunarak) çıkmaktadır. Ancak bu bakış açısının kendi iç tutarlılığından bahsetmek mümkünse de kadının kurtuluşunu imkansızlaştırdığı açıktır. Radikal feminizmin vardığı tam bir ayrılıkçılığın (kadının erkekten kopması anlamında),

² *Radikal feminizm, takipçileri bağlamında küçük ve zayıf bir akım gibi görünse de ideolojik etkisi büyüktür. Örneğin Türkiye’de sosyalist feminist hareket aslında ideolojik olarak radikal feminizmden beslenmektedir.*

geniş kitleler açısından ciddiye alınması imkansızdır. Dolayısıyla erkeklerden ayrı bir kadın toplumu olamayacağına göre bu bakışın kadının özgürlük mücadelesi açısından sunabileceği pek bir şey yoktur.

Radikal feminizmi bir kenara bırakırsak diğer feminizmlerin kadının ezilmesinin nasıl başladığını açıklayamamaları ya da alttan alta erkek biyolojisi ve psikolojisini hedef göstermeleri de kadının kurtuluşu konusunda çıkmaz yol olmalarını neden olur. Acıklı ama feminizm kadınların gerçek kurtuluşunu olanaksız gören bir bakış açısidir. Erkek cinsi bir kere kadını mağlup ederek kendi iktidarını kurmuş ve bunlar fayda sağlamışsa neden bu düzenden vazgeçsin? Kadınların erkek egemen sistemi ortadan kaldırması nasıl mümkün olacak?

Açıktır ki sorunun parçası olan çözümün parçası olamaz. Feminizm açısından kadının ezilmesinin nedeni ataerkil sistem ve dolayısıyla erkekler ise bu sorunun çözümünde onlara yer yoktur. Kadının yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan (en azından milyarlarca insan açısından) erkekleri dışlayan bir çözüm nasıl bir çözüm olacaktır? Kadını ezen erkekler iken bu ezilme ilişkisi onlarda bir dönüşüm yaşanmadan nasıl ortadan kaldırılacaktır? Erkek, çıkarlarının aksine olacak böyle bir dönüşüme nasıl ve neden ikna olacaktır? Erkeğin doğasında (biyolojik-psikolojik) onu kadını ezmeye iten bir yan keşfedip sonra da bu sabit doğayı aşmak nasıl mümkün olacaktır?

Feminizm, dünyayı kadın-erkek ikiliği temelinde algıladığından kadınların ayrı bir toplumsal grup olarak erkek egemen sisteme karşı ortak mücadele yürütmesini hedeflemektedir: Tüm kadınların erkek egemen sistem karşısında ortaklığına vurgu yapan en önemli kavram “kızkardeşlik” kavramıdır. Feminizm ikinci dalgası içinde kadın hareketlerinin farklı kimlikler etrafında

kimi zaman birbirlerine karşı da olacak şekilde bölünmesi ve parçalanmasından sonra bu kavram daha da tartışmaya açık hale gelmiştir. Özellikle de postmodernizmin etkisiyle herkes yeni kimliklerini keşfederken bu kimlikler yeni bölünmelerin kapısını araladığı oranda ortak hareket zeminini de ortadan kaldırmıştır.

Feminist hareket başlangıçtan beri orta sınıf bir liderliğe sahiptir. İlk feminist dalganın talepleri, orta sınıf erkekler gibi yaşamak isteyen orta-üst sınıf kadınlar tarafından şekillendirilmiştir. Bugün de sınıf hareketinin ve sosyalist mücadelenin zayıflamasıyla kadın hareketi üzerinde orta sınıfların gündemlerinin ağırlık kazandığı söylemek gerekir. Feminist bir bakış açısıyla aslında kadınlar için gerçek bir kurtuluş yok diye düşündüğünüzde önünüzde iki seçenek kalıyor; ya sınırlı reformlarla kadınların koşullarını olabildiğince iyileştirmek ya da toplumdan izole kendi yaşam adacıklarını kurmak. Bugün dünya çapında feminist hareket bu iki seçenek arasında bocalıyor ya da bunları birlikte yürütüyor. Ancak toplumdan izole kendi yaşam adacıklarını kurabilecek unsurlar orta ve üst sınıf kadınlarla sınırlı. Kadınların güçlenmesini kendisine ana ajanda yapan feminist hareket de kendini güçlendirme ve bir ölçüde mevcut ilişkilerden kurtarma imkanı olan orta sınıf kadınların hegemonyasına tabi olmuş oluyor. Toplumu dönüştürme iddiasından vazgeçen, sadece kendi kimliğinden (bu kimlik artık sadece kadın da değildir; eşcinsel kadın, Kürt kadın, laik kadın...) olanlara hitap etmeye odaklanan bir hareket için yoksulluğun ve şiddetin cenderesinde bir hayat geçiren milyonlarca emekçi kadın yok hükmüne oluyor.

Farklı sınıflarda kadınların çıkarları farklılık gösterir. Kadınlar için ücretli doğum izninin uzatılması talebi güçlendiğinde bu talebin karşısında ilk olacaklar kadınıyla erkeğiyle kapitalistlerdir. Ailenin yeniden üretim için özelleşmiş bir ekonomik birim olmasıyla üst sınıftan kadınların hiçbir sorunu yoktur; bu onları ilgilendiren

bir mesele bile değildir. Konu ev içi emek olduğunda kadınların ezilmeyi bu konuda eşit şekilde deneyimlediklerini söylemek mümkün değildir. Orta ve üst sınıfın kadınları ev işleri ve çocuk bakımını gerçekleştirmekten hiç de sorumlu değildirler. Bu işler için başka kadınların emeğini kendi özel hizmetleri için satın alacak kaynaklara sahiptirler. Hatta ev işleri ve çocuk bakımı için çalıştırdıkları emekçi kadınları yıllarca hiçbir sigorta yapmadan çalıştırmakta da beis görmezler. Orta ve üst sınıf kadınların deneyimledikleri baskı; iş yaşamında karşılaştıkları eşitsizlikler, kadınlara yönelik aşağılayıcı fikirler, cinsel ve fiziksel şiddet biçimleriyle karşılaşma ihtimalleri ile sınırlıdır. Özetle, kızkardeşlik iddiasının bir gerçekliği yoktur. Üst sınıf kadınlarla emekçi kadınların çıkarları hayatın çoğu gündeminde ortak olamayacağı gibi kadınlar, kadına yönelik toplumsal bakış açısının taşıyıcıları olmaya ikna edildiğinden emekçi kadınlar arasında bile doğal bir bağdan bahsetmek mümkün değildir. Bu düzen kadını da kadının kurdu haline getirmiştir ne yazık ki. Bu cendereyi feminizmin düşündüğü gibi kendini güçlendirmiş, bilinçlendirmiş kadınlar yaratarak; 'biz varız, kabul edeceksiniz' diyerek kırmak mümkün değildir. Elbette kadınların kitlesel özgürlük mücadelesi toplumsal algı ve değerler üzerinde değişim basıncı yaratmaktadır; ancak bundan ötesine ihtiyacımız var. Ekonomik özgürlüğü olan, hak ve özgürlüklerine sahip çıkabilen kadınlarla birlikte çok daha geniş bir toplumsal grubu oluşturan emekçi kadınların dertlerini toplumsal gündem etmek, onları toplumsal eşitlik ve özgürlük mücadelemizin öznesi haline getirmek ve yaşamlarını dönüştürmek temel gayemizdir.

İhtiyacımız olan daha çok kadının çalışma yaşamına ve dolayısıyla toplumsal yaşama katılması, sınıf mücadelesinin ilerlemesiyle hakim burjuva değerlerin sarsılması ve kadınların bu mücadele içinde güçlenerek erkek emekçileri

de dönüştürmesidir. Kitleler kendi deneyimlerinden öğrenir ve mücadele içinde değişir. 1968 döneminde kadınların artan toplumsal güç ve saygınlığına bakın ne demek istediğimi anlarsınız!

Bugün daha fazla genç kadın, kadınlar için eşit ve özgür bir yaşam talebine sahip. Bu talepleri kazanmanın yolu, kadınların mücadelenin en önüne geçmesinden geçiyor. Ama sadece kadın mücadelesinin en önüne geçmesi yeterli değil. İhtiyacımız olan, 1968'dekine benzer bir devrimci dalga; büyük bir sel gibi bütün ülkeleri içine alarak sarsan bir dalga. Böyle bir sarsıntı, kadınıyla erkeğiyle bütün bir toplumun düşünce ve pratiğini değiştirecek, kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinde sıçrama yaratacaktır. Biz Eşitlik kadın örgütü olarak böyle bir devrimci atılımın yaratılması için bugünden mücadele veriyoruz. Daha güçlü olmak için seni de yanımıza bekliyoruz.

Kaynakça:

1- Çakır, Serpil (2008) *"Feminizm Ataerkil İktidarın Eleştirisi"*, 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi

2- Urhan, B. (2016) *"Kadın Emeği ve Sosyal Politika"*, Saygılıgil, F. (der), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*, Ankara: Dipnot, 121-153.

3- Zewerek, G. and Ghodsee, K. (2020) *"Women's Unpaid Labor is Worth \$10,900,000,000,000"*, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/interactive/2020/03/04/opinion/women-unpaid-labor.html?auth=login-google1tap&login=google1tap#>

Güneş Gümüş

KADINLAR NASIL ÖZGÜRLEŞECEK?

Dünyanın dört bir yanında kadınlar haklarını savunuyor, eşitlik için seslerini yükseltiyor. Kadın mücadelesinin yeni bir dalgasına tanıklık etmek mutluluk verici. Peki, kadınlar neden hâlâ gerçek anlamda eşit ve özgür değil? Neden en gelişmiş ülkelerde bile kadın eşitliği tam anlamıyla sağlanamıyor? Kötü olan insan mı? Hata kimde? Neyi, nasıl yapmamız gerekiyor?

Bu broşürde, kadının ezilmesinin nedenlerini, bu ezilmişliği sonlandırmak için yol haritamızı anlatıyoruz. Marksizm ve feminizm arasındaki temel yaklaşım farklılıklarını ele alıyor ve somut bir mücadele programı sunuyoruz.

Biz kadınlar yalnızca kendi özgürlüğümüz için değil bütün bir toplumun eşitliği ve özgürlüğü için mücadele veriyoruz. Bunun için sınıf mücadelesinin toplumlara ve tarihi değiştirici gücüne katılmaya çağırıyoruz!

Formu doldur
aramıza katıl!!

Esitlicikadin
0552 313 84 72

esitlicikadin.org